

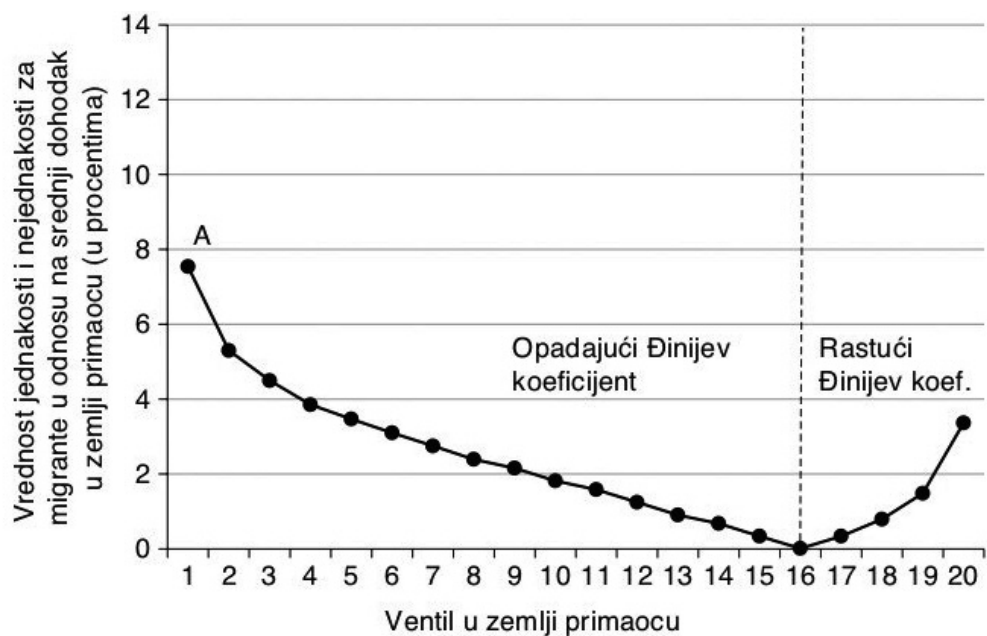
Razlike u očekivanim životnim iskustvima guše homogenost

Ekonomska migracija, kao još jedan aspekt globalizacije koji je većina bogatih društava iskusila u poslednjih pedeset godina, mada se neka društva u Evropi prvi put suočavaju s njom, takođe potkopava po dršku institucijama socijalne države. U sistem socijalne zaštite uključuju se ljudi čije su društvene norme, pravila ponašanja i životna iskustva sasvim drugačiji ili se bar percipiraju kao takvi. Starosedeooci i migranti mogu se ponašati na različite načine i pokazivati različite preferencije. Slične razlike mogu postojati i između različitih grupa unutar populacije domaćeg stanovništva. Percipirano odsustvo *afiniteta* između bele većine i afroameričke manjine u Sjedinjenim Državama proizvelo je u Americi znatno slabije razvijenu socijalnu državu u odnosu na zemlje u Evropi (Kristov, Lindert i McClelland, 1992). Isti proces sada se odvija u Evropi, gde velike zajednice migranata nisu uspešno asimilovane, a starosedeooci žive u uverenju da doseljenici dobijaju disproportionalno veliki deo beneficija. Činjenica da starosedeooci osećaju manjak afiniteta ne mora nužno biti posledica diskriminacije. Ponekad je na delu diskriminacija, ali ovakvi stavovi češće su utemeljeni na uverenju nekih ljudi da su izgledi da će kroz određene životne situacije prolaziti jednako često kao neki drugi ljudi relativno mali, pa otuda ne žele da daju doprinos za osiguranje takvih drugih ljudi. Činjenica da Afroamerikanci u Sjedinjenim Američkim Državama imaju više izgleda da ostanu bez posla ili završe u zatvoru verovatno je i dovela do toga da belci često odbijaju da podrže beneficije za nezaposlene i ulaganja u kazneni sistem. Isto tako, pretpostavka da će migranti imati više dece nego starosedeooci može dovesti do redukovanja beneficija za decu u Evropi. U svakom slučaju, razlike u očekivanim životnim iskustvima potkopavaju homogenost koja je preduslov postojanja održive socijalne države.

Takođe, u eri globalizacije razvijene socijalne države privlače slabije obrazovane i manje ambiciozne migrante. Ako su svi ostali parametri isti, odluka migranta o tome u koju zemlju se treba iseliti zavisiće pre svega od dohotka u toj zemlji u odnosu na druge zemlje. To bi u načelu trebalo da znači da će migranti birati bogatije zemlje. Međutim, u obzir se moraju uzeti i očekivanja migranata u pogledu mesta na kom će završiti na dohodovnoj lestvici. Ako migrant očekuje da će se naći na donjem delu lestvice, možda zbog manjka radnih veština ili ambicija, onda su egalitarne zemlje sa razvijenom socijalnom državom bolji izbor. Migrant koji očekuje da će završiti u gornjem delu lestvice doći će do suprotnog zaključka. Otuda negativna selekcija migranata koji biraju razvijene socijalne države.

Dva negativna trenda koji se uzajamno pojačavaju

Na Slici 2.6. prikazani su empirijski nalazi o tome koliko koristi dohodovna jednakost donosi migrantima u zavisnosti od toga na kom delu dohodovne lestvice očekuju da će završiti, a na osnovu proračuna za 118 zemalja za 2008. godinu (Milanović, 2015). Rezultate treba tumačiti na sledeći način. Ako je migrant pesimističan, ne poseduju razvijene radne veštine i očekuje da će završiti u pet procenata najsiromašnijih (ventil najsiromašnijih) u zemlji primaocu, onda će, ukoliko izabere zemlju čiji je BDP po glavi stanovnika za osam procenata manji, ali je nejednakost u njoj za jedan *Đinijev poen* niža, njegova situacija bi ti ista kao da je izabrao zemlju koja je za isti procenat bogatija, ali je ne jednakost u njoj za jedan poen veća. To je prikazano u tački A. Za drugi ventil prikazan na Slici 2.6. viši stepen jednakosti je nešto manje vredan - oko pet odsto dohotka - i tako dalje. Migranti koji očekuju da završe u šesnaestom ventilu ili na još višoj poziciji izabraće zemlju u kojoj je nejednakost velika jer im na visokim pozicijama distributivne lestvice nejednakost ide u prilog. Za optimistične ili visoko obrazovane migrante visoka nejednakost je prednost i verovatno će odabrati

SLIKA 2.6. Izbor između dohodovne jednakosti i prosečnog dohotka u zemlji primaocu iz perspektive migranata

Grafikon prikazuje kakvu vrednost migrantu pružaju zemlje sa manjom nejednakošću (niži *Đinijev koeficijent*) (ukoliko migrant očekuje da će završiti na nižem delu lestvice u zemlji primaocu) i zemlje sa većom nejednakošću (viši *Đinijev koeficijent*) (ukoliko migrant očekuje da će završiti na višem delu distributivne lestvice), izraženo kao procenat prosečnog dohotka u datoj zemlji. Drugim rečima, za migrante koji očekuju da će se naći između petog i šesnaestog ventila distribucije u zemlji domaćinu bolje je da izaberu siromašniju zemlju u kojoj je dohodovna nejednakost manja (na primer, Švedsku) nego bogatiju zemlju sa većom nejednakošću (na primer, Sjedinjene Američke Države). Suprotno važi za migrante koji očekuju da završe u prva četiri ventila distribucije u zemlji primaocu.

Izvor podataka: Preračunato na osnovu Milanović (2015).

da migriraju u *siromašniju* zemlju u kojoj je nejednakost veća. Na primer, radije će otići u Kolumbiju nego u Švedsku, iako je Kolumbija siromašnija zemlja. Pošto očekuju da u zemlji domaćinu završe na visokim pozicijama na lestvici distribucije dohotka, stepen nejednakosti je u njihovom slučaju važniji faktor nego srednji dohodak. Kao što smo videli, za pesimistične migrante ili one sa ograničenim radnim veštinama koji očekuju da završe na donjem delu lestvice važi suprotno: oni će birati zemlje u kojima je jednakost veća. Otuda pesimistični migranti u većem broju migriraju u zemlje sa razvijеним sistemima socijalne zaštite. Ako su takvi pesimistični migranti uz to i manje ambiciozni ili manje kvalifikovani, može se zaključiti da bogate zemlje sa razvijеним sistemima socijalne zaštite zaista privlače *pogrešnu* vrstu migranata.

Foto: EPA-EFE / Koča Sulejmanović

Ovakvu dinamiku negativne selekcije dokumentovali su Akdžigit, Baslandže i Stančeva (2015) kad su pokazali da izumitelji (za koje se može pretpostaviti da su visoko obrazovani i ambiciozni) obično migriraju iz zemalja sa visokim porezima u zemlje sa niskim porezima, to jest, u zemlje u kojima je socijalna država manje razvijena. Borhas (1987) je došao do istih rezultata za Sjedinjene Američke Države ispitujući zemlje porekla iz kojih migranti dolaze: migranti koji su dolazili iz zemalja u kojima je jednakost bila veća nego u Sjedinjenim Američkim Državama obično su imali više kvalifikacije.

Zemlje koje će imati najviše problema jesu one koje imaju dobro razvijeni sistem socijalne zaštite i nizak stepen dohodovne mobilnosti. Migranti koji se usele u takve zemlje ne mogu očekivati da će se njihova deca uspeti na dohodovnoj lestvici. Takve zemlje će nastaviti da privlače najmanje radno sposobne ili najmanje ambiciozne migrante koji će formirati najnižu klasu za čiju decu neće biti mogućnosti napretka. Takav sistem funkcionise kao proročanstvo koje se samo od sebe ispunjava: u zemlju će stizati sve više neškoloovane radne snage koja ne uspeva da se asimiluje. Starosedeooci će populaciju migranata kojima nedostaju radne veštine i ambicija (što, kao što sam upravo pokazao, može biti tačno) posmatrati i doživljavati kao *drugačije*. Izostanak prihvatanja kao ravnopravnih članova zajednice migranti će doživeti kao potvrdu antimigrantskih predrasuda starosedelaca ili, još gore, kao versku ili etničku diskriminaciju.

Tako se socijalna država suočava sa dva negativna trenda koji se uzajamno pojačavaju. Polarizacija između siromašnih i bogatih na unutrašnjem planu podstiče razvoj privatnog sektora za pružanje socijalnih usluga i dovodi do povlačenja bogatih iz državnog sistema. U državnom sistemu ostaju samo oni čije su premije veoma visoke, pa su i mnogi od njih prinuđeni da odustanu. S druge strane, usled negativne selekcije u zemlju pristižu migranti bez radnih veština, što starosedeoce dodatno podstiče da izađu iz sistema socijalne zaštite.

Za ovaj začarani krug nema jednostavnog rešenja, ali dve inicijative bi mogle biti od koristi:

1. Sprovođenje politika koje vode ujednačavanju nasledstva, što omogućuje niže oporezivanje tekućeg dohotka i smanjuje potrebe za socijalnim davanjima;
2. Suštinske promene kojima bi se migracija organizovala kao privremeni radni boravak bez automatskog pristupa državljanstvu i kompletnoj ponudi usluga socijalne zaštite.

EKONOMSKA MIGRACIJA, KAO JOŠ JEDAN ASPEKT GLOBALIZACIJE KOJI JE VEĆINA BOGATIH DRUŠTAVA ISKUSILA U POSLEDNJIH PEDESET GODINA, MADA SE NEKA DRUŠTVA U EVROPI PRVI PUT SUOČAVAJU S NJOM, TAKOĐE POTKOPAVA PO DRŠKU INSTITUCIJAMA SOCIJALNE DRŽAVE. U SISTEM SOCIJALNE ZAŠTITE UKLJUČUJU SE LJUDI ČIJE SU DRUŠTVENE NORME, PRAVILA PONAŠANJA I ŽIVOTNA ISKUSTVA SASVIM DRUGAČIJI ILI SE BAR PERCIPIRAJU KAO TAKVI. STAROSEDEOOCI I MIGRANTI MOGU SE PONAŠATI NA RAZLIČITE NAČINE I POKAZIVATI RAZLIČITE PREFERENCIJE. SLIČNE RAZLIKE MOGU POSTOJATI I IZMEĐU RAZLIČITIH GRUPA UNUTAR POPULACIJE DOMAĆEG STANOVNIŠTVA